

Lakókocsi, Esővárás, Aranyidő

FILMATVÉTEL CSEHSZLOVÁKIABAN

A dél-csehországi Tábor város, a husziták hajdani fészke látta vendégül októberben a szocialista országok filmátvételi delegációit. A küldöttségek összesen tizennyolc játékfilmet és negyvenhét rövidfilmet — dokumentumfilmet, tudományos-ismeretterjesztő filmet, animációt — tekintettek meg, döntő többségben az idén befejezett alkotásokat.

A magyar bizottság nyolc játékfilmet vett át, közülük hatot a moziban, kettőt pedig a televízióban mutatnak be. A különböző műfajú rövidfilmekből tizennégyet láthatunk majd.

Az átvett filmek közül mindenkélett a hazai közönség előtt is jól ismert Karel Kachyňa (*Ingovány, Szenvedés, Magas fal, Ismét átugrom a pocsolyákat*) két alkotása érdemel figyelmet.

A *Júliusi találkozás* egy szokatlan szerelem története. Pontosabban szólvagy egy olyan kapcsolaté, amelyet filmen ritkábban ábrázolnak. Valljuk be: az, hogy egy felnőtt, érett férfi, aki történetesen pedagógus, beleszeret bájos tizenéves tanítványába, eléggé szokványos história, s ha tudomást szerzünk ilyenről az életben, megcsóváljuk a fejünket, és megértéssel soroljuk a bocsánatos bűn kategóriába. De mi történik akkor, ha egy asszony, egy anya szeret bele ifjú növendékébe? Elismerhetjük: ilyenkor inkább berzenkedni, sőt, botránkozni szoktunk. Nagyon messze vagyunk még attól, hogy egy férfi és egy nő ilyesfajta „botlását” (és egyáltalán: szükségképpen botlásról van szó?) egyenlően ítéljük meg.

Kachyňa filmje egy ilyen kapcsolatról szól. Egy nyári, középiskolások

Petr Weigl: Ruszalka

Stefan Uher: Aranyidők

számára rendezett angol nyelvi továbbképző táborban játszódik a cselekmény. A két főszereplő: Klára, a kisfiát egyedül nevelő fiatal tanárnő és a tizennyolc éves Jakub, akit a tanév végén megbuktatott. Jakub elhatározza, hogy megkeseríti a tanárnő életét, ám végül is megédesíti.

A film főerénye, hogy a két ember egymásra találását árnyaltan, finom eszközökkel, lélektanilag mindvégig hitelesen mutatja be. Ugyanakkor nem ékesíti semmiféle hamis dicsfényvel Klára és Jakub szerelmét, nem állítja, hogy ez kettejük életének végleges megoldása — bár ez sem kizárt —, csak azt mondja ki határozottan, hogy a szép érzelmekből sarjadó, tiszta kapcsolatok erkölcsöseik, akárhogy is prüszköl az értetlen környezet.

A két főszerepet Daniela Kolářová és Oldřich Kaiser játssza: kitűnően. Ami azonban a „színészi” teljesítményt illeti, mégsem az ő nevük kívánkozik az első helyre, hanem egy nagyon tehetséges, bűbajos kisfiúé,

aki Klára gyermekét, Dávidot személyesíti meg. Kachyňa közismert arról, hogy nemcsak nagyon mélyen tudja ábrázolni a gyermekek világát — szinte valamennyi művének van egy fontosabb gyermekhőse —, hanem arról is, hogy jó érzékkel választja ki és ragyogóan irányítja gyermekszínészeit. A kis Tomáš Holy is nagy felfedezés.

A másik Kachyňa-film, az *Esővárás* főszereplője — meglepetés-e ezek után? — egy tizenegy-tizenkét éves kislány, Alina. Kachyňa, aki ennek a filmjének saját maga írta a forgatókönyvét is (az előzőben a szintén ismert Ota Hofman volt társa), azt a „pillanatot” ragadja meg Alena életében, amikor a gyermekben először kezd ébredezni a nő.

Alena magányos. Édesanyja dolgozik, pajtásai valahol vidéken élvezik a nyári szünidőt, s ő jobbára egyedül tengődik egész nap a lakótelep panelzsungelében. Bálványa a közelben lakó ifjú sztár. Időbeosztását úgy tervezi, hogy szembe tudjon vele menni mindennap, boldog re-

Vaclav Gajer: A Borz-szikla alatt

ménykedéssel; egy nap talán észreveszi őt, a nőt, fején az „öregítő” parókával, nyakán, csuklóján a csörgő divatékszerekkel, szemén, ajkán a festékekkel.

Azonban minden hiába. A sztár csak egy gyereklányt lát, akit anyukája leküldött vásárolni. Észreveszi azonban Alenát, a nagy sztár helyett, Pavel, a szabadságos kiskatona.

Kachyňa ebben a filmjében is hitelenen mutatja be a serdülő-forrongó lelket, s talán mondani sem kelene, hogy Alena szerepére is fölfedezett valakit. A kedves és tehetséges kislány: Dita Kaplanová. A bumfordi kiskatona szerepében Zdeňek Sedláček nyújt jó teljesítményt. Kachyňa mindkét filmjét Jan Čuřík fényképezte.

A *stoppos* a címe Petr Tuček ugyancsak szerzői filmjének. A fiatalember, aki történetesen autószerelő, egy elegáns, nyugati márkájú kocsiba szeretne fölkéredzkedni, de a vezető továbbhajt. Nem kell harmadik az autójába, hiszen a tilosban jár: szeretőjével titokban a hétvégi

házukba igyekeznek. Néhány kilométer után azonban a kocsi lerobban... A szerelő-stoppost most már lehetetlen nem elvinni, sőt, mivel a kocsit alaposabban át kell vizsgálni, velük megy a nyaralóba, ahová váratlanul betoppan a feleség. A helyzetet egyetlen módon lehet megmenteni, ha a két fiatal eljártssa: ők egymáshoz tartoznak.

Az indítás — mi tagadás — egy kissé művi, de amit a rendező ebből az alaphelyzetből kibont, az kellemsen szórakoztató, fanyar komédia, a „szocialista kispolgár” életformájának finom, elegáns, olykor harsányan is megkacagtató kigúnyolása. A tehetséges szereplők Josef Vinklár (a férj), Ivanka Devátá (a feleség), Julie Juristová (a szerető) és a címszerepben: Oldřich Navrátil.

Két olyan filmet is láthattunk amelynek főhelyszíne egy lakókocsi. Ez aligha lehet véletlen. A Csehszlovákiában — és tulajdonképpen valamennyi szocialista államban — országszerte folyó hatalmas építkezések kitermeltek egy életformát, sőt,

szubkultúrát, a mai vándormunkásokat.

Az átvett „lakókocsis” film címe: *Arszlánok*. Ezt a hivalkodó szót pingálja ugyanis a lakótelepi építkezés sártengerének egyik szigetén ékeskedő lakókocsira Fery, a sokat tapasztalt, „melózni nagyon tudó”, de kis-sé nehéz természetű építőmunkás.

Egy magatartást jelöl — egészséges öngúnyjal — ez a szó, azt, hogy a porban, törmelékben, sárban sem tartják magukat kevesebb embernek, mint azok, akiknek nem kell hatalmas gumicsizmával védeni a cipőjüket, ha elindulnak egy kis szombat esti szórakozásra.

Feryt éppen „elhagyja” lakótársa, s helyette — nagy megtiszteltetés! — befogadja Pepíket, egy kedves, de rendkívül tapasztalatlan fiút, és megkezdi átnevelését „arszlánná”. Jaromír Borek filmje szellemesen és artistikusan mutatja be az építőmunkások világát, és a két főszereplő Josef Dvořák (Fery) és Jan Hartl (Pepík) tehetséges alakítása is méltó a figyelemre.

• Az eddig elsorolt filmek a Barrandow Filmstúdióban készültek, és ugyancsak ennek produkciói közül vette át még a küldöttség *A kacsacsapda* című bűnügyi filmet, Karel Kovář rendezését. Hadd mondjam el csupán a történet kiindulási pontját: egy gépkocsi csomagtartójában férfi holttestet találnak, egy külföldi állampolgár tetemét... A film korántsem kiválósága műfajának, de hát a közönség kedveli a krimi.

A szlovák filmgyártás, a bratislavai Koliba Stúdió három alkotásával képviseltette magát a mezőnyben. Ezek közül Štefan Uher rendező *Aranyidők* című filmjét vettük át.

A történet 1944 őszén játszódik a szlovák hegyekben. A német hadsereg már visszavonulóban van, s a kis falu lakói, közöttük egy kacsakezű fiatalember megpróbálják átvészelni a nehéz időköt, túlélni a háborút, készülni a jobb jövőre.

A film elkerül a hasonló témájú alkotások szokványait, stílusát elbeszélő költeményéhez hasonlíthatnám. A képi poézis megteremtése Stanislav Szomolányi operatőrnek is érdeme.

A televízióban bemutatásra kerülő két film közül az egyik a *Ruszelka*, csaknem háromórás filmváltozata. Antonin Dvořák operáját Petr Weigl rendező vitte vászonra kitűnő énekesek (Gabriela Beňáková, Petr Dvorský, Ondrej Malachovský-Wassermaier és mások) valamint ismert színészek, a címszerepben például Magdalena Vašaryová közreműködésével.

Ez az operafilm méltán kap majd helyet a televízió második csatornájának műsorában: az operakedvelők örömére.

A másik film, amelyet a televízióban láthatunk majd, gyermekeknek szánt alkotás. Címe *A Borz-szikla alatt*, főszereplője a Kachyňa filmjénél már említett Tomáš Holy. A kisfiú, akinek betegsége után levégőváltásra van szüksége, lekerül néhány hétre erdész nagyapjához (Gustav Valach játssza), s az erdészházban természetesen akad egy kedves okos tacska. S ha az a bizonyos foka nincs is, egy gyermek és egy kutya — tudja ezt Václav Gajer rendező — már elég ahhoz, hogy a filmet megnézhetővé tegye.

Befejezésül érdemes néhány filmet megemlíteni azok közül is, amelyeket nem vettünk át magyarországi bemutatásra. Nem igazán jó filmek, de témaválasztásuk, útkeresésük mutatja a cseh és szlovák filmgyártás jelen törekvéseit. A Koliba Stúdióban elkészült például az első szlovák filmmusical *Pechesek* címmel. A történet diákok, szülők és pedagógusok között játszódik: érdekes, de nem megoldott kísérlet.

A Barrandow-produkciók sorából témája okán figyelemre méltó: *A fenyegetés*. A műszaki értelmiség nemzedékváltásának kényes problémáját körüljárni, sajnos, nem elég hatásosan. A botrány a Gri-Gri bárban az első világháború utáni izgalmas időkben játszódik. Ezt a filmet a többszörös utánézés (*Kabaré, Kigyótojás*) gyöngíti.

Végül egy gyermekeknek szánt, az őskort megelevenítő háromrészes sorozat (*A nagy folyónál, A hollótanya, A törzs hívása*) látványos kudarca mutatja, hogy mennyi bukatója van a hasonló témájú filmek készítésének.

MORVAY ISTVÁN